

Hallituksen esitys Eduskunnalle hovioikeuslain 7 ja 12 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi hovioikeuslakia siten, että hovioikeuden jäsenen viran ollessa avoinna tai jäsenen ollessa estyneenä viran hoitamisesta hovioikeuteen voidaan ottaa sijaisjäsen. Nykyisessä muodossaan laki mahdollistaa sijaisjäsenen määräämisen ainoastaan hovioikeudenneuvoksen tilalle ja

vain silloin, kun hovioikeudenneuvos on estyneenä, esimerkiksi sairauslomalla.

Lisäksi ehdotetaan, että lain voimaantulosäännöksessä todettaisiin hovioikeudenneuvosten virkojen nimikkeiden muutos.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä toukokuuta 1994.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

Hovioikeuslain (56/94) 7 §:n 1 momentin mukaan hovioikeudenneuvoksen ollessa estyneenä voidaan hänen tilalleen määrätä sijaisjäseneksi asessori, viskaali, vähintään kolme vuotta viskaalin tehtäviä hoitanut esittelijä tai käräjätuomari taikka muu henkilö, jolla on lain 6 §:ssä mainittu kelpoisuus, siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään. Hovioikeusasetusluonnoksen mukaan presidentti voisi määrätä asessorin sijaisjäseneksi, jos hovioikeus tarvitsee hovioikeuslain 7 §:n 1 momentissa mainitusta syystä osastoon jäsenen. Samasta syystä presidentti saisi ottaa enintään kahden kuukauden ajaksi ja täysistunto enintään kuuden kuukauden ajaksi sijaisjäseneksi viskaalin, vähintään kolme vuotta viskaalin tehtäviä hoitaneen esittelijän tai käräjätuomarin. Jos sijaisjäsenettä tarvitaan kuutta kuukautta pidemmäksi ajaksi tai jos hovioikeus tahtoo ottaa sijaisjäseneksi jonkun muun henkilön, täysistunto tekisi siitä esityksen korkeimmalle oikeudelle, joka määräisi sopivaksi katsomansa henkilön sijaisjäseneksi. Hovioikeuslaki on vahvistettu 21 päivänä tammikuuta 1994 ja se tulee voimaan 1 päivänä toukokuuta 1994. Uuden

hovioikeusasetuksen osalta tullaan esittämään, että se tulisi voimaan samanaikaisesti kuin hovioikeuslaki.

Voimassa olevan hovioikeuksista annetun asetuksen 14 §:n (283/90) mukaan hovioikeus voi ottaa hovioikeuslaissa tarkoitettua sijaisjäsentä vastaavan apujäsenen silloin, kun hovioikeus jäsenen sairauden tai virkavapauden vuoksi taikka muusta syystä tarvitsee jaostoon jäsenen. Säännös mahdollistaa apujäsenten määräämisen myös silloin, kun hovioikeuden jäsenen virka on avoinna. Säännönmukaisesti on myös menetelty siten, että hovioikeudenneuvoksen viran tultua avoimeksi on hovioikeuteen määrätty apujäsen siksi ajaksi, kunnes virka on täytetty. Koska hovioikeuksiin ei ole määrätty virkaatoimittavia jäseniä eikä myöskään jäsenten viransijaisia, apujäsenen määrääminen on käytännössä vastannut tätä menettelyä.

Voimassa oleva säännös ei edellytä, että apujäsen määrättäisiin hoitamaan juuri sitä virkaa, joka on avoinna tai toimimaan juuri estyneenä olevan hovioikeuden jäsenen sijaisena. Säännöksen mukaan apujäsen määrätään jaostolle. Tarkoituksena on siis varmistaa viraston lainkäyttöhenkilöstön pitäminen aina

täysilukuisena. Tämä on tarpeen, jotta kaikki istunnot voidaan järjestää.

Huhtikuun 31 päivään 1994 saakka voimassa olevan hovioikeuden viroista annetun lain 2 §:n 1 momentin (957/88) mukaan voidaan käsiteltävien asioiden lukumäärän tai laadun vuoksi taikka muusta erityisestä syystä hovioikeuteen nimittää määrääjäksi ylimääräisiä hovioikeudenneuvoksia. Saman sisältöinen säännös on hovioikeuslaissa. Koska hovioikeuslain 9 §:n 1 momentin mukaan istuntoon osallistuvista jäsenistä sijaisjäsenet eivät saa muodostaa enemmistöä, tarve nimittää ylimääräisiä hovioikeudenneuvoksia jäsenen ollessa pitkään poissa virantoimituksesta tulee vastaisuudessa kasvaamaan. Tästä huolimatta on tarpeen säilyttää myös nykyistä menettelyä vastaava säännös sijaisjäsenen määräämisestä osastolle. Sijaisjäsenen avulla tulee voida turvata hovioikeuden täysi toimintakyky kaikissa tilanteissa.

Hallitusmuodon 55 §:n mukaan yleisistä ylijä alioikeuksista säädetään lailla. Näin ollen tuomioistuimen kokoonpanosta on säädettävä lailla myös niissä tilanteissa, kun hovioikeuden jäsenen virka on avoinna tai hovioikeus muusta syystä tarvitsee osastoonsa sijaisjäsenen. Hovioikeusasetuksella ei voida laajentaa mahdollisuutta määrätä sijaisjäsentä hovioikeuteen.

Edellä kerrotuista syistä ehdotetaan, että hovioikeuslain 7 §:n 1 momenttia muutettaisiin niin, että hovioikeuteen voidaan määrätä sijaisjäsen aina, kun hovioikeuden jäsenen virka on avoinna tai jäsen on estyneenä hoitamaan virkaansa. Ehdotetussa muodossaan säännös viittaisi kaikkiin hovioikeuden jäsenten virkoihin. Nykyinen sanamuoto koskee vain hovioikeudenneuvoksen viran hoitamista. Uusina jäsenten virkoina hovioikeuksiin on perustettu 1 päivästä toukokuuta 1994 lukien osastojen johtajina toimivien hovioikeudenlaamannien virkoja.

Hallituksen esityksessä hovioikeuslaiksi (HE 139/93 vp.) todetaan, että hovioikeudenneuvosten virkanimikkeistä on tarkoitus poistaa jako ylemmän ja alemman palkkaussluokan hovioikeudenneuvoksen virkoihin. Lain 3 §:ssä tästä seikasta säädetään, että hovioikeudessa on vain hovioikeudenneuvoksia. Virat säilyvät nykyisissä palkkaussluokissaan. Voimaan tullakseen nimikkeiden muutos edellyttää selventävää säännöstä lain 12 §:ään. Sen 3 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan jaos-

ton puheenjohtajana toimivan ylemmän palkkaussluokan hovioikeudenneuvoksen, ylemmän palkkaussluokan hovioikeudenneuvoksen ja alemman palkkaussluokan hovioikeudenneuvoksen viran nimike muuttuu hovioikeudenneuvokseksi tämän lain voimaan tullessa.

2. Esityksen vaikutukset

Esitys turvaisi hovioikeuden täyden toimintakyvyn myös niissä tilanteissa, kun hovioikeudessa on jäsenen virka avoinna. Viran täyttäminen ehdollepanomenettelyineen kestää pitkään. Henkilöstövoimavarat kaikissa hovioikeuksissa yhteensä ovat jo lähtökohtaisesti liian vähäiset ratkaistavina oleviin asiamääriin nähden. Hovioikeuden on voitava toimia täysitehoisesti kaikissa tilanteissa, myös silloin, kun jäsenen virka on avoinna.

Sijaisjäsenet, nykyisin apujäsenet, ovat käytännössä useimmiten hovioikeuden esittelijöitä. Heille suoritetaan apujäseninä määräyksen pituudesta riippuen joko erikseen vahvistettu apujäsenpalkkio tai alimmin palkatun hovioikeudenneuvoksen palkka. Nykyiseen tilanteeseen verrattuna esityksestä ei aiheutuisi lisäkustannuksia. Myöskään virkanimikkeiden muutoksilla ei ole kustannusvaikutuksia.

Esityksellä ei ole henkilöstövaikutuksia eikä organisatorisia vaikutuksia.

3. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä oikeusministeriössä. Esitystä on 7 §:n muutoksen osalta käsitelty 14 päivänä helmikuuta 1994 pidetyssä hovioikeuksien presidenttien kokouksessa, jossa ehdotettu lainmuutos todettiin tarpeelliseksi.

4. Voimaantulo

Hovioikeuslaki tulee voimaan 1 päivänä toukokuuta 1994. Näin ollen ehdotetaan, että esitykseen sisältyvä laki tulisi voimaan samaan aikaan.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

L a k i**hovioikeuslain 7 ja 12 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 21 päivänä tammikuuta 1994 annetun hovioikeuslain (56/94) 7 §:n 1 momentti sekä
lisätään 12 §:ään uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 ja 4 momentti siirtyvät 4 ja 5 momentiksi,
 seuraavasti:

7 §*Sijaisjäsen*

Hovioikeuden jäsenen viran ollessa avoinna tai jäsenen ollessa estyneenä voidaan hovioikeuteen määrätä sijaisjäseneksi asessori, viskaali, vähintään kolme vuotta viskaalin tehtäviä hoitanut esittelijä, käräjätuomari taikka muu henkilö, jolla on 6 §:n 1 momentissa mainittu kelpoisuus, siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

12 §*Voimaantulo*

Jaoston puheenjohtajana toimivan ylemmän palkkausluokan hovioikeudenneuvoksen, ylemmän palkkausluokan hovioikeudenneuvoksen ja alemman palkkausluokan hovioikeudenneuvoksen viran nimike muuttuu hovioikeudenneuvokseksi tämän lain voimaan tullessa.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä toukokuuta 1994.

Helsingissä 18 päivänä maaliskuuta 1994

Tasavallan Presidentti
MARTTI AHTISAARI

Ministeri *Heikki Haavisto*

Laki

hovioikeuslain 7 ja 12 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 21 päivänä tammikuuta 1994 annetun hovioikeuslain (56/94) 7 §:n 1 momentti sekä
lisätään 12 §:ään uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 ja 4 momentti siirtyvät 4 ja 5 momentiksi,
 seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

7 § Sijaisjäsen

Hovioikeudenneuvoksen ollessa estyneenä voidaan hänen tilalleen määrätä sijaisjäseneksi asessori, viskaali, vähintään kolme vuotta viskaalin tehtäviä hoitanut esittelijä *tai* käräjätuomari taikka muu henkilö, jolla on 6 §:ssä mainittu kelpoisuus, siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

7 § Sijaisjäsen

Hovioikeuden jäsenen viran ollessa avoinna tai jäsenen ollessa estyneenä voidaan hovioikeuteen määrätä sijaisjäseneksi asessori, viskaali, vähintään kolme vuotta viskaalin tehtäviä hoitanut esittelijä, käräjätuomari taikka muu henkilö, jolla on 6 §:n 1 momentissa mainittu kelpoisuus, siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

12 §

Voimaantulo

(lisätään uusi 3 momentti)

Jaoston puheenjohtajana toimivan ylemmän palkkaustuokan hovioikeudenneuvoksen, ylemmän palkkaustuokan hovioikeudenneuvoksen ja alemman palkkaustuokan hovioikeudenneuvoksen viran nimike muuttuu hovioikeudenneuvokseksi tämän lain voimaan tullessa.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä toukokuuta 1994.